

I=INTERVIEWATOR; R = RESPONDENT

S.I.- Tehnician geolog

I: Profesiile părinților dumneavoastră erau legate de minerit?

R: Nu, nici pe departe. Taica-meu, practic se ocupa cu gospodăria individual, în domeniul agriculturii, maică-mea casnică, nici pe departe, nicio o legătură cu mineritul.

I: Să înțeleg copilăria v-ați petrecut-o în...

R: Copilăria am petrecut în satul natal, până la terminarea liceului.

I: Apropo de liceu, ce studii aveți?

R:

I: Deci să înțeleg că după liceu ați urmat o post liceală...

R: Exact, în perioada 72-74, aici în Baia Mare, în urma căreia am ajuns să lucrez în minerit.

I: Deci v-a pregătit în profesia de...

R: Tehnician geolog. Da, am început activitatea la Turț în 1974, pe urmă plecând în armată, după revenire tot la Turț am continuat până în 1976 și din 76 până în 2001 în momentul pensionării, am lucrat numai la Săsar.

I: Revenind un picuț la școală, urmând o școală cu profil legat de minerit, ce ne puteți spune despre anii de școală? Va amintiți de profesori?

R: Bineînțeles. Chiar fosta noastră dirigintă, doamna C., trăiește și momentan, dânsa are vreo 86-87 de ani, care ne-a fost dirigintă și cu care făceam Geologie, Paleontologie, astea două. Plus că am avut un profesor, pe P.I, cu care am făcut Zăcămintele, deci și P. trăiește, în rest am avut din domeniul mineritului, am avut pe domnul O....Da, pe urmă, de exemplu Geometrie descriptivă am făcut cu unu C., (...) a lucrat la Institutul de Cercetări, doctor în minerit, deci...

I: Profesori adevărați

R: Profesori adevărați și oricum după terminare de exemplu ai știut să rezolvi o falie, ai știut să identifici roci, minerale, deci nu se pune problema, plus că am avut la Mineralogie o doamnă, doamna B., geolog și ea care am înțeles că e, nu știu dacă mai e în viață, e plecată în Germania, și, deci, elemente de bază pentru activitate. Bineînțeles că ajungând la o exploatare, te-ai cam înșelat, în sensul că n-ai mai făcut geologie, ai făcut să zic eu contabilitate sau

I: Contabilitatea zăcămintului

R: Zăcămintului, și plus că ai fost și văzut pe undeva, deci, n-ai fost de-al lor, din rândul minerilor, totdeauna ai fost pus de-o parte.

I: Întotdeauna am fost considerați auxiliari

R: Da, geologii așa. Mă gândesc la favorurile care s-au acordat în sensul salarizării și n-ai fost, deci părerea mea e că n-ai fost apreciat la adevărata valoare pe care ar fi trebuit să fie apreciată.

Oricum în mare parte activitatea lor a depins de prognozele pe care le-ai dat tu, prin lucrări de cercetare, prin lucrările planificate prin investiții, prin fond de buget. Numai că și perioada aia, în special înainte de 90, chiar făcând greșeli cu anumite lucrări, au fost mușamalizate. Nu o să uit niciodată de zicala fostului/primului meu șef, domnul P. când zicea dânsul „*Bani prădați hudă-n deal*”, când făceai câte-o lucrare fără sens. Am crezut că totuși după 1989 se va schimba chestia asta, dar așa o mers și după 89. Deci nu s-o pedalat pe eficiența maximă pe ce faci din păcate, asta a fost.

I: De când locuiți în Baia Mare?

R: Din 1976, deci începând din 1972, de când am început Școala Tehnică, pe urmă în 1976 de când am lucrat.

I: Ați revenit în Baia Mare, nu?

R: Da.

I: Cu serviciul la Săsar.

R: Cu serviciul la Săsar, plus că stau într-o zonă unde a fost pe vremuri șteampul, chiar lângă Grupul Școlar Minier, așa că, când ies pe balcon, sau mă uit din bucătărie, sau din camera mică, văd școala. Plus că nici exploatarea nu-i departe.

I: Cum arată școala acuma?

R: Vai de capul nostru! Cum arată? Clădirea liceului e singura care, singura clădire care e în picioare, fosta clădire a grupului, deci a școlii profesionale e în paragină totală, cele două cămine, căminul 1, căminul 2, care sunt transformate în garsoniere, căminul 3 am înțeles că e al Universității, căminul 4 a fost al, nu știu, al Clubului Mateianu care e în paragină. Vai de capul nostru! Am înțeles că și e un proiect lansat de domnul primar să îl mute pe minerul din fața clădirii vechi. Dar săracul miner tot acolo e, acuma zilele trecute a fost curățată, în jur tăiate bălăriile, vai de capul lor. Nu se mai acordă nici o atenție.

I: Păi mai are un pic că se erodează, încet încet nu o să mai fie ce muta...

R: Păi clădirea se dărâmă încet, încet

I: Dar și statuia începe să se erodeze gresia aia

R: Nu chiar, dar cum arată și fost cantină, aia care a fost într-o vreme...Acolo erau vreo 3.000 de copii, 3.000 de elevi începând de la Școala profesională, Liceul industrial minier, Școala de maiștrii, Școala tehnică, 4 autobuze ... dimineața, animație, toată lumea pornea la practică, ba la Herja, ba nu știu unde cu autobuzele diferite clase

I: Era aplicată, învățătura

R: Da, într-adevăr, altfel era, nu se compară.

I: Deci nu numai teoretic, inclusiv ați intrat în mină de atunci, ca elev.

R: Exact. Plus se organizau excursii, eu țin minte atunci am fost la Voievozi să vedem o mină de cărbune cum arată, am fost la Dej să vedem cum arată o mină de sare, am fost la Borșa să

vedem cum e metoda de exploatare aplicată la Borșa față de metodele care se aplicau în zona noastră cu înmagazinare și cu rambleiere.

I: O întrebare mai personală, dacă vrei să îmi răspunzi bine, dacă nu, nu îi nici o problemă. Sunteți o persoană religioasă?

R: Nu mă pot declara. În orice caz nu-s ateu. Deci nu-s practicant, în sensul că frecventez mai rar biserica, dar bineînțeles crezul îl am, deci dimpotrivă în copilărie am făcut religie până în clasa a VII-a, la noi așa era, de religie sunt reformat, în clasa a I-a și a IV-a am făcut religie sâmbăta cu preotul și plus și cântece religioase erau predate știi, și cântam. Pe urmă, din clasa a V-a, a VII-a, la alt nivel se preda religia, și plus era confirmarea care îi la vârsta de 14 ani când intri în rândul adulților.

I: Acest crez v-a ajutat în desfășurarea muncii cotidiene? Adică spuneți o mică rugăciune când intrați în subteran?

R: Bineînțeles, deci o mică rugăciune, deci, cel puțin în gând, că nu se mai practica din câte am înțeles cum era pe vremuri pe Valea Roșie era un loc, era un clopot, care bătea clopotul dimineața și se duceau și se rugau când se intra de pe niște galerii de coastă în Valea Roșie, plus că era o cruce din-asta și cum vii de pe Ciocanului, te duci înspre parc, la o bifurcație, Tudor Vladimirescu cu Bernard Show, sau cum se numește strada aia, și aia am văzut că nu mai există în ultima vreme, și acolo am înțeles de la bătrâni că înainte de a merge la mină, dimineața veneau și spuneau o rugăciune și pe urmă se duceau la lucru oamenii. Altă concepție.

I: Dacă revenim la munca dvs...Am înțeles că la Săsar v-ați desfășurat mare parte din activitate.

R: Da.

I: Dacă revenim la munca desfășurată, la Săsar, care era aria dumneavoastră de activitate. În ce consta concret munca dumneavoastră? În câteva cuvinte..

R: Munca...acuma...deci în primul rând...

I: Sună rău fișa postului, nu am vrut să folosesc fișa postului...

R: Deci, era o chestie, în special în prima fază când am început să lucrez la Săsar, având, a fost un șef deosebit, domnul P. nu că nu mi-ar fi fost și în următorii ani în urma dânsului niște șefi cu care m-am înțeles foarte bine și deci au știut să aprecieze ceea ce ai făcut, dar dânsul, niciodată nu ți-a spus de exemplu: „Mâine trebuie să te duci în mină.” El întotdeauna a fost de principiu fiecare știe, de exemplu lucrăm la nivel de sector în general așa am fost împărțit, pot să spun că m-am învățat cum a fost la Săsar, nu cred că a fost sector unde nu am lucrat.

I: Și să menționăm că au fost cel puțin 7 sectoare de-a lungul timpului.

R: Păi, da...

I: 7 zăcăminte...

R: Da, am început la Sofia, Wilhelm, Valea Roșie, Bartoșa, Dealul Crucii, așa că, totdeauna mergând în mină el știa fiecare ce are de făcut. În sensul că ai avut de condus o lucrare de

investiții sau o lucrare de buget, de efectuat cartări, de recoltat probe, de completat planurile la 500, de făcut fișele de panou, de urmărit lucrarea de probare, deci inclusiv activitatea de la stația de prelucrat probe pentru analize chimice. Deci activitatea cam în asta o constat, plus participări la calcul de rezerve, la listarea lucrărilor care urmau să fie introduse în lucrări de investiții, lucrări de buget.

I: Ca să înțelegem, lucrări de investiții și buget, astea erau lucrări miniere executate din bani publici, cum le spunem noi astăzi, care veneau din fonduri separate, nu erau din producție.

R: Da exact, nu erau din același...

I: Veneau la nivel de Regie și erau repartizate în funcție de memoriile pe care le făceau geologii pentru lucrările geologice necesare. Aveau un regim deosebit, inclusiv decontarea.

R: Lucrările de investiții, deci erau niște lucrări mult mai sigure, deci care dădeau speranțe că o să... lucrările de buget erau așa niște lucrări în perspectivă.

I: De perspectivă lungă...

R: Da, de perspectivă lungă și...

I: Pe când cele de investiții erau pe termen relativ scurt pentru punerea în evidență de noi rezerve în general

R: Exact, plus că și știu că făcând niște lucrări de buget unde ai obținut rezultate și ai scos chiar minereu care s-a pus în circuitul de prelucrare, totdeauna se deconta separat...acolo deja se...

I: Marfa...

R: Da, marfa acolo se justifica deja, deci era ceva, practic un succes în sensul că ai identificat o rezervă sigură și ai pus în circuitul economic prelucrând minereu de acolo.

I: Oricum, este o muncă complexă, în două cuvinte cam gestionarul zăcământului erați, nu?

R: Din păcate asta în privința geologilor, dar în ochii minerilor nu era o chestie din asta, deci, plus presiuni din partea minerilor că uite ce bine arată, ce minereu frumos, ce mineralizație și tu zici că nu are conținut și nu-mi dai voie ca să exploatez. Deci erau divergențe...acuma depinde și de nivelul de înțelegere al celui care conducea sectorul respectiv.

I: Din punct de vedere minier, adică șeful de sector.

R: Exact. Erau inși cu care te-ai putut înțelege, plus că poate că ai mai închis și tu ochii, erau cu care nu te-ai putut înțelege. O altă chestie, modul de determinare a conținutului de la fiecare sector, deci cum contribuie la realizarea metalului, deci era într-o oală mare, de la fiecare sector se aducea, fiecare zicea eu am dat un minereu extraordinar că de la tine nu a venit și nu a fost controlabil. Deci, eu singurul lucru unde pot să zic că o fost controlabil, la nivelul Săsarului, a fost complexul, singura mină care dădea, singurul sector care dădea complex era Wilhemul,

acolo nu aveai cum să trombonești că tu ai dat minereu bun și...acolo, dacă ai fost atent și ai dat minereu calumea ai realizat planul, dacă nu...în schimb de la alte sectoare...

I: Dumneavoastră vreți să spuneți că în auro-argentifer, în zăcămintele auro-argentifere prin care Săsarul excelează, deci sunt majoritare, este mult mai greu a determina conținutul. Necesită o probare mai elaborată, mai îngrijită

R: Contribuția....și nu poți să determini care...

I: Vizual...

R: Care sector a contribuit mai mult la realizarea metalului de exemplu pe o perioadă, pe o anumită perioadă, pe o lună, că fiecare încerca să justifice că el a dat cel mai bun, deci vorbesc ca și conținut.

I: Da, pentru că totul se ducea la Flotație amestecat, nu îl separa nimeni.

R: Da, amestecat.

I: Cum era stabilită ierarhia? Cine era șeful dumneavoastră și dacă aveți oameni în subordine?

R: Șeful era, era șeful de compartiment a geologilor, deci subordonat nu eram decât șefului de compartiment de la compartimentul geologic și sau dacă colaborai cu, era un sector cum era și Wilhelm-ul, de exemplu cu Valea Roșie era un singur sector, era un geolog la nivel de sector și ție îți atribuia, de exemplu cum eram eu în Wilhelm, bineînțeles eram subordonat și geologului care coordona tot sectorul, dar în general la cine erai subordonat era șeful de compartiment, deci nu erai subordonat la nivel de sector, era la nivel de colaborare la nivel de sector.

I: Cu partea minieră, da

R: În subordine în afară de probagii și cei de la stația de prelucrare a probei nu aveai altceva...

I: Ce făceau probagii? În ce fel îi coordonați?

R: Oricum, era o chestie care nu puteai ca să o urmărești zi de zi ce fac, eu țin minte, atunci la început în 76 când am venit la Săsar, se făceau brazde pentru recoltare probe, cu STAS: 10 centimetrii lățime, cu 5 centimetrii adâncime, deci să se vadă în special la lucrările de investiții și lucrările de buget, trebuia să se vadă urmă de unde s-a recoltat proba, în ultima perioadă...

I: Să spunem că aceste șanțuri, materialul din aceste șanțuri se recoltează și se trimitea la analize, deci alea erau de fapt justificarea conținutului zonei.

R: Și plus că depindea foarte mult și de conștiinciozitatea probagiului, depindea de sfertuire a probei...

I: De reducere a probei...

R: De reducere a probei, deci nu...lua tot materialul, nu era dus pentru analiză. În rest, plus țin minte am recoltat și probe pentru greutatea volumetrică într-o perioadă, de exemplu cum a fost

în Wilhelm, complexul, a fost greutatea volumetrică, țin minte că era diferită față de zona auriferă, unde era 2.5 pare-mi-se la aurifer și 2.8 la complex.

I: Deci era o muncă grea...

R: Era o muncă...

I: Manuală și grea

R: Era o muncă manuală și...

I: Pentru că se făcea cu țăncușul, cu dalta și ciocan

R: Țăncușul, dalta și ciocanul și se genera foarte mult praf, deci fără să îți dai seama inhalai extraordinar de mult praf în special în zona de gangă, deci unde aveai cuarț de o parte și de alta mineralizație, inhalai la praf de numa-numa, că nu se putea combate praful la recoltarea probei, nu exista o metodă ca și de exemplu cum era la stația de prelucrare a probei unde puneai niște cearceafuri ude, ventilator aveai, aicea singurul lucru ca să folosești, măști ce nici de chestia asta nu am auzit și nu s-au folosit niciodată...cel puțin...ultima perioadă nu s-a mai dat importanță preluării probelor, în sensul...țin minte deja în 84, 85, a început cu perioada asta de închidere a anumitor zone deci zăcăminte aurifere de exemplu cum a fost Wilhelm-ul unde a fost o variație extraordinară atât pe direcție cât și pe înălțime, deci când începea aurul aveai câte o probă de 50-60 de grame și ai mers 20 de metri și ai avut 0.2-0.3, și pe urmă iară așa.

I: Efectul de pepita, așa-i?

R: În general zonele astea au fost eliminate și s-a pedalat pentru a se scăpa și de aicea îi și moartea unor sectoare.

I: Ne puteți prezenta o zi obișnuită de lucru? De dimineață până la ieșire.

R: O zi obișnuită. Nu o să uit niciodată pe fostul meu șef, T., Dumnezeu să-l ierte! Când zicea primul lucru când vii, îi cel mai important lucru dimineața când vii, (nu știu dacă țineți minte, era la poartă, o băgat o chestie din asta cu cartelă electronică), și aia, să tragi cartela că ai sosit, pe urmă să te duci să mănânci. Astea îs lucruri importante, și pe urmă o zi normală de lucru începea cu intratul în subteran în ziua când te duceai în mină și supravegheai probagii sau aveai alte chestii de rezolvat în sensul dispariției mineralizației sau rezolvarea unei falii, sau să urmărești să faci o cartare sau știu eu, în rest la suprafață cum se zice, o zi de lucru începea tot așa, ajungând la servicii, primul primului rând, nu o să uit iernile primii ani când am fost în clădirea, că au fost cele două clădiri, într-o clădire a fost a directorului pe vremuri, locuința de servicii și aialaltă a inginerului șef. Eu am fost în clădirea inginerului șef, unde a fost pe vremuri locuința de serviciu a inginerului șef, erau geologi, topografii și sectoare, sectorul 1, sectorul 2. Dimineața când soseam primul lucru ne duceam în beci, acolo cu jogărul și tăiam la lemne că aveam sobe de teracotă, noroc cu oamenii de la probe care ne aduceau traverse și lemne și trăgeam la joagăr să avem căldură, să putem desfășura activitatea în birouri. Pe urmă, fiecare cu ce avea de făcut, fișa de panou, de transpus probe, de făcut cartările transpuse din carnetele de cartare în planuri la 500. Și când erau chestii din astea „heirupiste”, calcul de rezerve, de făcut preliminar, depinde de perioada de lucru care era.

I: În subteran, care erau condițiile de muncă?

R: În subteran...condițiile...

I: Ce v-a frapat?

R: Condițiile de muncă erau nasoale în anumite locuri de muncă, dar nu numai datorită locului respectiv ci și datorită omului care lucra acolo. Erau niște locuri de muncă depinde de om, depindea locul de muncă, erau oameni ordonați unde găseai perforatoare, tot felul de scule ce aveau nevoie, rastele puse la punct, la alții brambureala. Plus că, de exemplu la galerii la înaintare, la înaintări de exemplu fără ventilator aproape cum era normal, depinde foarte mult de cel care lucrează, erau într-adevăr niște locuri de muncă cum erau pe 25 sau pe 10 în Sofia unde se lucra numai în chilot. Pe 25 nu mai țin minte, patruzeci și ceva panoul...

I: 47 era?

R: ...la Puțul 3, era unul care ținea furtunul cu aer pe celălalt care lucra, că nu putea să lucreze dacă nu ținea aerul rece pe el, așa de cald era. Și cele mai nasoale locuri de muncă erau locurile unde ploua, unde era mizerie...în special iarna, nu mai vorbesc...

I: Asta mai ales în zonele superioare...

R: În zonele superioare.

I: Infiltrațiile...

R: Erau mari, în special, de exemplu și la Wilhelm era, Valea Roșie, Sofia mie nu mi-i s-a părut o mină urâtă, așa în sensul...dar, sau și la Dealul Crucii chiar, și la Dealul Crucii a fost destul de nasol...țin minte în 76 când am venit eu la Săsar se lucra la deschiderea Puțului Werner de la Dealul Crucii și în 82 s-a ajuns la nivelul Orizontului 9, și acolo tot povești că ce conținut de aur și nu știu ce și când s-a ajuns la nivelul Orizontului 9 s-au descoperit galeriile de pregătire de deasupra, susrupturile date pentru rostogoale și s-a probat, păi nu știu dacă în jur de 1 gram a avut concentrație, o trecut în polimetalic, conform teoriei care se adevărește, zonalitatea, cu aur-argint în partea superioară și plumbul-zincul...

I: Știți evident de existența bolilor profesionale specifice. Ce le generau?

R: Păi în general...în primul și primul rând cea mai periculoasă boală care se genera era silicoza, dar nu poți să zici că toată lumea a contactat silicoză. Deci foarte mult a depins de cel care lucra, în ce măsură își lua protecție, deci era de exemplu în momentul copturirii sau în momentul încărcării dintr-un abataj dacă mai uda cum era prevăzut, chestiile astea de obicei nu se practicau și plus și la înaintări, înainte de a încărca minereul de jos să fi fost udat...și normal că se îmbolnăvea de silicoză și foarte multă lume a fost în special în perioada aia, în 80, în anii 80, în 82-83, care au revenit, care au fost așa în pensie de boală tocmai din cauza silicozei. Și majoritatea cu fibroză, fibroza era ceva general datorită prafului silicogen. Acuma depinde și de zăcământ, și asta depinde acuma de prezența siliciului, cât îi, și fiecare, eu țin minte în perioada aia când am început în 76 la Săsar nu erau mașini de încărcat din astea frontale, erau niște bucăți de tablă puse jos și pe urmă cu lopata încărcai vagonetul și acolo

dacă nu preveneau praful prin stropire sau începeai să încarci, îți dai seama ce înseamnă că era un schimb când pușca, un schimb numa încărcă că nu apuca să și perforizeze. Depinde...

I: Deci înainte de a pușca puneau o tablă?

R: Puneau table pe jos, erau table, deci din asta de...tablă din asta mai groasă era pe o distanță destul de mare, pe vreo 3-4 metri, chiar mai mult, și pușca și totul venea pe tabla aia, se mai ducea și mai în spate cum arunca, dar normal trebuia să faci paravan, făceai ei paravan pe naiba, nu se făcea paravan, dar, pe urmă cu lopata îți dai seama venea cu vagonetul și cu....manual totul...și pe urmă au început să vină mașinile de încărcat astea frontale și erau mult mai ușor.

I: Au existat evident accidente în mină. Care erau cauzele cele mai frecvente?

R: Cele mai frecvente accidente de mine erau datorită copturilor, și asta tot datorită neglijenței celor care lucrau la locul de muncă respectiv. Erau și, nu pot să generalizez acuma totul să pui pe seama neglijenței, erau de exemplu copturile care nu se anunțau, sau de exemplu știu, a fost un accident la Dealul Crucii, n-o să uit niciodată, a murit unu tot așa pe o falie, s-a desprins o bucată din acoperișul faliei, deci s-a pierdut filonul și am urmărit pe falie, să mergem pe falie să prindem. Deci ideea a fost că nu îi departe unde a fost dislocat și să mergem pe falie că oricum revine pe filon și s-a desprins așa și a murit, a fost...Chestia cu rezolvarea faliei, n-o să uit o chestie din asta, poveste, la început, la Săsar, cred că știți chestia, cu tot așa s-o pierdut filonul și dăm breșă, mergem pe falie, dăm breșă pe unde, partea dreaptă, partea stângă, în acoperiș, în culcușul faliei, unde-i filonul? Unu că e aici, ălălalt că e în stânga, ălălalt că e în dreapta...nu, domnule, rezolvăm altfel, chemăm secretarul de partid să vină să ne spună secretarul de partid. Și secretarul de partid a venit și a hotărât, în partea asta se dă breșa. Secretarul de partid a fost tâmplar de profesie, vă dați seama cum s-a lucrat atunci, mai departe nu știu efectiv dacă au rezolvat problema sau nu au rezolvat-o, dar asta a fost o chestie de pomină, știu totdeauna și șeful, primul meu șef cum v-am spus de domul P. P. era de loc din Buciumi, de lângă Roșia Montană, da și familie de mineri. Dânsul prima dată pare-mi-se că o terminat școla profesională, pe urmă a făcut tehnician geolog, pe urmă a făcut facultatea, Petrol și Gaze a făcut el la Ploiești. Și era câte zece minute când scuipa și el când prindea câte-o piatră să vadă că îi aur, cu aur nativ, aurul nativ ceea ce se spunea că a fost singurul loc unde a fost în Valea Roșie aur nativ. Aur nativ am văzut și eu la Gura Barza, într-adevăr acolo...

I: Dar aici la Săsar nu...

R: Nu...nu am văzut. La Gura Barza într-adevăr acolo era la Musariu 1 și la Brădișor acolo era aur nativ, chiar data trecută am discutat că aurul nativ stătea la poartă, nimeni nu avea grija aurului că vine cineva și fură din bidonul, sau duce bidonul de acolo cu aurul nativ. Era altă concepție.

I: Deci copturirea ar fi una dintre cauzele cele mai frecvente...

R: Și erau chiar accidente din astea banale, de exemplu ai scos capul din locomotivă și erau armături și a rămas fără cap sau de exemplu, nu știu, cred că l-ați știut pe P. N., Dumnezeu să-l ierte!, că a murit, Urechilă îi ziceau, un fost maistru la Valea Roșie, și asta urechea și-a pierdut

tot așa scoțând capul din locomotivă și era o armătură din asta, erau TH-uri și a rămas fără o ureche, deci o parte din ureche. Deci erau accidente din astea stupide.

I: La ce nivel erau câștigurile salariale? Se putea descurca o familie decent?

R: Da. Nu se pune problema. Chit că, de exemplu cum a fost la nivelul Săsarului deci nu erau salariile de la Baia Sprie, nu erau salariile de la Cavnic, erau alt nivel de salarizare, dar ai putut trăi din, liniștit, acum mă gândesc că inclusiv cazul meu. Și noi au fost rate, am luat locuință în rate, am luat mașină în rate...și ți-ai permis din salariul, nu erau nu știu ce salarii, în special cum eram noi la geologi, salariile față de mineri, erau mult mai mici salariile nu se compară. Chiar un maestru minier de exemplu avea salariu mai mare ca și un geolog. Deci asta tot datorită concepției tovarășilor de la mină, de la mineri.

I: Ne-ați povestit despre aceea tablă care se pune pentru a facilita încărcarea manuală a minereului de pe vatră. Ce tehnici vechi de minerit știți că s-au folosit? Pe care dumneavoastră personal nu le-ați prins.

R: Păi eu când am auzit de exemplu...

I: Inclusiv de preparare...

R: Nu...păi de exemplu șteampurile erau pentru spargerea minereurilor. Chiar unde stau eu, unde stăm noi, unde avem locuința

I: Le-ați văzut vreodată în funcțiune?

R: Nu, nu am văzut șteamp în funcțiune. Nici în afară de șaitroc și de astea ce am văzut la Muzeul Aurului în Brad.

I: Totul era tehnologizat deja...

R: Totul era tehnologizat, țin minte că atunci în 72-73 era la, nu era reabilitat Muzeul Aurului, am înțeles că acum e reabilitat, a fost, nu știu dacă l-ați știut pe domnul H., Dumnezeu să-l ierte!

I: A fost inspector șef

R: Da, și domnul H. era din București, de lângă Gura Barza de loc, și acolo n-o să uit niciodată a fost un B. (...), ăla o fost șeful la Muzeul Aurului în Brad. Erau ceva rudeni cu...am avut un coleg de acolo din Gura Barza, de fapt din Brad și de multe ori am fost pe la Muzeul Aurului și acolo am văzut chiar obiecte din astea cum e șaitroc. Auzeam pe domnul P., domnul P.știa să lucreze cu...

I: Păi dacă era din Buciumi...

R: Păi era din Buciumi și știa să lucreze cu șaitroc și alea. Îs povești deja pentru noi care am început așa, deja erau „heirupiștii”, „Dă-i să meargă!”

I: Apropo...ați prins denumirea veche?

R: Ce anume?

I: Săsarul nu se numea Săsar se numea...

R: Petre Gheorghe, ca și Baia Sprie Ioja Bela, nu?

I: În onoarea.....

R: Într-adevăr am și un amic care are o poză, uită dacă te interesează poza să te duc la el să îi faci o poză, îs trei mineri, unul îi tata lui, H. îl cheamă, unu îi F., F. ăsta îi de jos de pe Brândușe...nu, de pe Păpădiei, știu că feciorul lui ni-i fin. Și ăștia erau stahanoviști și pe ăsta a vrut să îl trimită, pe H. la facultatea asta muncitorească dar nu s-a dus, și ei stăteau pe strada Izei, și-au făcut și casă că atunci se dădeau împrumuturi, știu că și socrii tot așa și-au făcut casă pe Valea Roșie. Împrumuturi cum se dădeau la ăștia care erau (...) Și ăștia trei îs îmbrăcați de miner și pare-mi-se și perforatorul, o pictură, îi mai mare decât harta sau cam cât harta. Dacă vrei, aici îi pe Moldovei, unde îi magazinul stau ăștia. Dacă vrei să faci o poză și să aplici undeva.

I: Mulțumesc.

R: Cu plăcere.

I: Existau diferențe între mineritul dinainte de revoluție și cel de după?

R: Da, diferență mare...

I: Dacă da, ce le-a provocat? Care a fost cauza principală?

R: Pensionările masive după 89, datorită pensionărilor masive foarte mulți din generația veche care erau pricepuți ca și mineri au dispărut și au venit generația asta mai nouă care vorba aia din ajutor miner a ajuns miner și nu, nu erau practicieni ca și aia vechi, care vorba aia ani de-a rândul o dobândit meseria asta, eu n-o să uit niciodată o singură fază, de exemplu la Wilhelm, pe 2 Wilhelm făceam o direcțională pe 2 Wilhelm tot din investiții și era unu C., nu știu câți copii avea, totdeauna probleme la recepție, că nu făcea planul, nu știu ce, și discuții cu el și a doua zi după 89 când ne-am întâlnit în curte „Servus!” Zice: „Gata de azi suntem egali, nu mai discuți”. El întotdeauna se simțea sub presiune, când mă duceam la recepție el niciodată nu își făcea planul, deci îți dai seama era, și nu numai așa, deci foarte mulți au ajuns mineri și nu au fost mineri. Cu timpul s-au mai cizelat, au mai învățat și au mai făcut, dar altă concepție și altă relație era între personalul tehnic și muncitori după 89, față de ce a fost înainte de 89. A fost generația veche, totuși a fost un respect și nu în sensul să mă înțelegi că te respectau, în sensul că îți aplicau tot ce ai cerut și cum ai cerut, ăștia încercau să te ducă cu zăhărelul, să te mintă în ultima perioadă, deci așa s-a și făcut și mai ales nu mai vorbesc de steril, cât steril s-o scos numa și era una dintre indicatori și realizarea fizicului, o greșeală...

I: Păi tona dicta, nu? Minerii cu tona, geologii cu calitatea

R: Tona, păi era într-o vreme țin minte nu știu ce loc de muncă în Valea Roșie cu jompu bogat era, nu mai zic cum se vehicula că se numește Jompu, jompu cu... și se aducea de acolo, era acolo unde îi stația de prelucrat probe mai jos, era pus un concasor și concasau minereu adus de acolo și era unu care se duce lua în găleată de acolo și presăra pe vagonete, zicea că dacă se

vede acolo, și așa datorită dozajului jos la preparare oricum se pierde și se evacuează aurul și așa presărăm pe vagoane...se recuperează...îs povești...

I: Cunoașteți legende, superstiții sau povestiri reale sau imaginare legate de mineri? Așa...bine ne-ați spus câteva până acuma, așa niște legende urbane. Dar superstiții sau legende, care mă gândesc că Săsarul e renumit pentru vestitul aur a lui Pocol...

R: Și cu Pocol, prea puțină lume cred că...în special din generațiile pe care eu le-am prins, eu de exemplu, așa poveștile chiar P. cum ni-i le povestea că uită cum a fost Societatea Franceză pe vremuri la Wilhelm, uita-te când coboram, pietrele astea îs puse de Momo, de soacra dânsului că lucrau la drum cum se amenaja drumul spre Wilhelm și cum cărau pietrele în coșul de spate și se amenaja drumul. Apoi cu poveștile alea cu să puie monedele de aur Pocol pe dungă că așa se accepta și asta...nu știu dacă îs, uită de exemple eu l-am știut pe ginerele lui Pocol, ăsta a lui Alexiu Pocol, a fost medic internist în Satu Mare, D., și pare-mi-se D. îi înmormântat tot aicea sus la biserica vis-a-vis cu Castelul. Țin minte pe vremuri, nu știu, înainte de 90, a fost chestia asta, scria sus că îi Biserică Greco-catolică făurită de familia Pocol, acuma îi la ortodocși, nu știu dacă mai există scrisul ală deasupra ușii cum intri, sau au umplut ăștia acolo. S-a făcut ortodocși. Dar așa în general, mai degrabă în Apuseni erau, cum am fost la Gura Barza, de exemplu acolo cu „holongării”, n-o să uit niciodată, colegul ăsta al meu tot zicea „Știi ce înseamnă holongăr?” Erau aia care umblau noaptea la furat de minereu, știau zone cu conținut mare și aduceau aurul, deci minereu aurifer afară și îl spălau cu șaitroc și cu din-astea, deci plus că, și separare cu mercur, dar nu știu de unde, cum se rezilva și cum se făcea mercurul și astea.

I: Superstiții?

R: Nu...

I: Mineri superstițioși?

R: Nu prea, nu prea

I: Duhul Băilor, Nepomuc? Sunt o groază de filoane numite Nepomuc...

R: Apoi Nepomuc ăsta vezi că îi general denumire.

I: Ce sărbători religioase sau laice erau specifice minerilor?

R: Păi era Sfânta Varvara de care îmi aduc aminte și chestia asta a fost sărbătorită abia după 1989, înainte de 1989 ce a fost? Ziua Minerului, ziua pentru tovarășii din conducere care mâncau și beau, deci mânca și bea clasa muncitoare prin reprezentanți. Da, așa era. Eu țin minte că o fost o chestie din asta după 90 când am fost invitat la o Ziua Minerului cum se ținea, țineau la Han și nu știu pe unde și știu că m-au chemat să mă duc și am zis „Mă fraților dar pe mine niciodată, așa înainte de 90, se dădea de Ziua Minerului nu știu 2 sau 3 beri și îți mai dădea 3-4 mici. Atâta am luat și cu asta m-am dus și am venit acasă. Niciodată n-am fost în cercul ăsta unde, să stai acolo la masă până te faci cum te faci și zic „acuma ce mă mai chemați...atunci nu m-ați chemat...nu mă chemați nici acuma”. Și acuma în ultima perioadă au fost din ăștia care organizau tot așa pe principiul că organizând eu scap de plată, deci acoperă ceilalți care vin și nu...foarte multă plăcere mi-ar fi plăcut de exemplu să mă întâlnesc cu mulți dintre colegi, dar

sunt tot așa o parte dintre ei cu care nu mi-ar face plăcere să mă duc să stau cu ei o după-masă întreagă să îi văd, dimpotrivă. Mai ales știind mișcările pe care le-au făcut și cum erai tratat, așa că...pe mine singurul lucru...și chestia asta m-a deranjat...de exemplu ce era de exemplu un maistru miner mai brav ca tine. N-o să uit niciodată o chestie din asta tot înainte de nu....nu mai știu...dar cred că totuși înainte de 89 a fost și n-o făcut aștia planul la Wilhelm și a venit G., Toată lumea înăuntru și încărcăți și aduceți...când ați făcut planul ieșiți”. Am fost eu, a fost normatorul, bineînțeles nenea M., maistru, el imediat a știut unde are steril, a venit a încărcat vagoanele, peste o oră și noi am fost afară. Deci niște chestii...cu ce-am putut diminua eu că am fost în mină producția pe ziua respectivă? Sau cum nici la salariu nu te-au văzut la nivelul maistrului, eu nu știu de ce ne-o asociat cu maistrul când nu s-o făcut ceva. (...)

I: Ok. Cum se desfășura de exemplu Sfânta Varvara? Vorbim de sărbătoarea religioasă specifică minerilor. Ce era ceva special de Sfânta Varvara? Ce se întâmpla? Era o sărbătoare a comunității sau efectiv punctual?

R: Era sărbătoarea a unui grup din zona exploatarei. Acuma eu nu mai știu dacă se acorda și aicea perioada asta prime pentru...sau nu...dar țin minte că primele sărbători dedicate Sfintei Varvara, deci după 1990, se desfășura cam în următorul fel, când s-a făcut și troița la Săsar, s-a făcut o troiță, în fața clădirii, ieșind din mină, știu că am fost și eu în mină atunci, în ziua respectivă, și când am ieșit s-a strâns lumea acolo, a venit preotul, o ținut o...acolo și cu asta a făcut o dezlegare, că era deja post, nu știu dacă chiar postul Crăciunului, nu cred că îi postul Crăciunului, da postul Crăciunului...știu că s-a făcut o dezlegare și s-a mers la protocol, bineînțeles clasa muncitoare prin reprezentanții ei, deci mai puțin lumea de rând. Deci s-a sărbători prin reprezentanți de obicei...ca și înainte (...)

I: V-a afectat personal închiderile de mine? Cum?

R: Pe mine direct nu, eu deja am fost în pensie, din 2001 în pensie. (...)

I: Cum a afectat comunitatea?

R: Păi...prin...atâta lume a rămas fără loc de muncă, și numai singurul lucru să te uiți așa în oraș cum arată orașul, de exemplu vorbesc de zona noastră unde stau eu, Cartierul Săsar cum arată fosta Preparare, cum arată Săsarul, cum arată Grupul Școlar Minier, deci în paragină, și-i mai mare...

I: Institutul...

R: Da...păi Institutul îi locuințe peste tot, în stația pilot în spate acuma se amenajează ultima clădire cu locuințe...

I: Deprimant deci...

R: Îți dai seama și acolo s-a lucrat cu tot felul de substanțe din-astea pentru încercări pilot și să faci locuințe să stai tu acolo, nu vorbesc că prima fază, prima parte de unde au fost birouri da, dar unde au fost în spate cu substanțe chimice, laboratoare și nu știu ce și alea au fost transformate, nu știu dacă îi chiar benefic să stai, să locuiești în clădirile alea, chiar că s-a mai aranjat, s-a mai tencuit, s-a mai gletuit, s-a mai vopsit, dar efectul....cum îi și la uzina de

preparare, păi acolo nu știu cine va sta și ce o să fie acolo, văd că tot așa e în paragină. Sau să te duci să vezi la IPEG, cum e și la IPEG, transformat tot...locuințe...

I: Merită salvat ceva? Sau ce ar trebui să facă comunitatea pentru a salva ceva din industria emblematică?

R: Aaaa...nici poveste...nu știu dacă...

I: Nu, nu mă refer la redeschideri de mine...parte a istoriei noastre, parte a istoriei orașului, parte a noastră ca istorie, a vieții noastre...

R: Nu știu ce se mai...nu se salvează uită cum îi de exemplu clădirea Remin-ului, care e în insolvență, nu se poate face ...deci de cânt tot se vehiculează că o să preia Primăria și îi așa în paragină acolo, nu mai vorbesc că într-o zi o să îl ia și pe minerul de acolo să îl ducă din față. În spate, nu știu dacă știi, a fost o fântână arteziană și a fost...sunt patru broaște mari din....cred că din beton făcut...știi...turnat, dar mari, dar îi o chestie frumoasă, erau patru așa rotund, patru broaște mari, îs mai mari broaștele decât masa asta și una îi...o broască îi dispărută de acolo, s-a dus și broasca aia, și sunt pare-mi-se că două îs sparte(...), dar una îi dusă, a dus cineva, îți dai seama, acasă. Chiar am zis că într-o zi o să ducă și minerul de acolo de la Grupul Școlar din fața Grupului Școlar, chit că dl. primar, am înțeles, e hotărâre de Consiliu să ia de acolo, să mute, ori aici în fața Muzeului ori în fața...piațeta aia de la Dealul Crucii și nu știu încă ce locație, vreo trei locații care îs. (...)

I: Ce știți despre florile de mină? Ați participat vreodată la recoltarea lor?

R: Apoi...cum era...cum era la Săsar, chiar la sectorul la care am lucrat mai mult, la Wilhelm, era singura calcita roz, era care ...și calcită, la Valea Roșie unde era într-adevăr ametist...dar eu de când lucrez nici în Valea Roșie nu pot să zic că am văzut nu știu ce exemplare de ametist. Singurul care mă încânta...ametistul...mmm...calcita roz, era într-o vreme, se aduceau ...erau vagonetii ăia Gremby care..mare...câte un vagonet din ăla de calcită se aducea...

I: De unde se scotea?

R: Păi se scotea de pe 6 Complex și de pe 7 Complex...astea...nu-l interesa pe nimeni, mai degrabă...

I: Și ar fi Complex Wilhelm, nivel...orizont, ceva?

R: Îi 336, la 336 și la 6 Complex 286 și acolo era și plumozitul, era vânat, pentru...se căutau bucățile alea, știi, care se zicea că îi diamantul de Maramureș în plumozit la 6 Complex. Și erau două filoane care...6 Complexul era un filon destul de aspectuos așa dar cu conținut mai slab, în schimb 7 Complexul era o brechie din asta mineralizată și cu geode unde erau...și calcita roz mai era și pe 2 Wilhelm, de exemplu la 336...

I: În aurifer deja...

R: În aurifer, în aurifer...că prima dată auriferul, pe urmă a fost redeschis și de exemplu de 7 Complex a dat ulterior cu transversala, capătul sudic al filonului a fost prins și pe urmă s-a redeschis și acolo a fost o lățime destul de mare, vreo 2.5- 3 metri, deci practic era o brechie mineralizată dar delimitată de o parte și de alta, deci ai văzut când ieși din brechie deja ...și s-a

exploatat și ăla haotic, eu n-o să uit niciodată ne-a prins odată cum s-a lucrat cu subetaje a fost scos...venind de sus..a fost scos și la un moment dat am văzut că se tot extinde, se tot extinde spre sud și a făcut o galerie de pregătire, de asupra îi gol deja, cum a fost...și am făcut galerie de pregătire, la o recepție am fost cu F. și cu B. la recepție cum s-a prelungit cu galerie de pregătire și la un moment dat a pornit de sus...singura dată când m-am speriat și eu așa în mină...groaznic, am călcat unu pe altul..așa am fugit în fund...dar după aia când am fugit în fundul galeriei de pregătire tot ne-am gândit...zic...măi tot vine, tot vine, la un moment dat o să ne închidă acolo. Îți dai seama că până la nivelul ăsta a fost de sus scos, deasupra noastră și când am văzut, că era cu subetaje, și când am văzut că se întinde înspre sud mineralizația, hai să mai vedem, să mai vedem, poate mergând în jos tot o să mai extindem înspre sud și am făcut pregătirea, cred că era de vreo 10 metri pregătirea de nu mai bine și ne-am dus la recepție să măsurăm și când am fost în galerie deja, a început să curgă de sus, să vină așa, știi, ploaie de pietre...am călcat unu pe altul...bineînțeles am avut noroc că s-a oprit, știi? Și am putut ieși...deci frică...frică în sensul că rămânem închis acolo în fund...

I: Ametistul de pe Valea Roșie, știi ceva de el?

R: Nu...deci eu nu am prins ametist, deci numai așa am văzut eşantioane, nu știi dacă ai văzut, eu am o bucată, un...deci o bucată dintr-o geodă, a venit...C....știi..ai și tu? (...)

I: Alte flori de mină nu tare...

R: Nu..deci din păcate a fost o exploatare care nu a fost cu flori de mină spre deosebire de Cavnic...unde era..Herja...și și la Baia Sprie presupun.

I: Una peste alta ce a însemnat pentru dumneavoastră să lucrați în minerit?...Grea întrebare, nu?

R: Chiar...mai ales...că deci a trecut așa ...

I: Sunteți emoționat totuși când vă amintiți de minerit?

R: Da...păi mă gândesc așa numai la faptul...ce vârstă am avut și ce perioade au fost...într-adevăr...și e și încă o chestie care cred că e adevărată...ziceau ăștia care lucrau mai demult în mină că după ce intri o dată în mină și simți mina parcă nu mai renunți la ea...nu știu dacă îi chiar adevărată chestia...că o fost și fluctuații din astea și la noi, de exemplu vorbesc de oameni care s-au lăsat și numai te-ai trezit peste câteva luni iar au apărut sau peste un an și au venit să lucre înapoi...deci o fost o chestie...practic existența ți-a asigurat și a fost o perioadă care poți să zici a fost nu numai la o exploatarea a fost un loc de muncă sigur...că peste tot, nu se pune problema...chiar și după 90 nu se pune problema că o fost singurul loc de muncă unde a fost o existență sigura...dar...și din punct de vedere al câștigului...plus și unde stau...mie mi-a fost foarte aproape serviciul, pentru nevasta mea foarte aproape, deci ... și ce să fi făcut? Țin minte, am fost în 82-83, am fost un an la Ștefan Gheorghiu, la sindicat ...am avut un, unu care o fost președinte de sindicat, unu S., Dumnezeu să-l ierte!, și a murit în 89...și atunci în 82 tot m-a bătut la cap... „Du-te bă la București la Ștefan Gheorghiu, la sindicat”...bineînțeles sub formă de interviu s-a făcut și după perioada cât ai fost în București ai luat salariul de la sindicat, deci nu am avut treaba cu...dar la exploatare figurei ca și la exploatare, deci toate îs în regulă, știi...inclusiv subteran...tot, tot, tot, deci nu se pune problema...așa era nivelul, și țin minte că

a fost un instructor de la Uniune, unu B., și tot a venit la Uniune pe ramură Mine-Petrol și să mă duc, să mă duc la București de instructor știi, la Uniunea pe ramură..dar era chestia că o lună stăteai la Moldova Nouă, o lună stăteai...știi eu în Moldova, o lună în Baia Mare, o lună în Petroșani, deci cât mai stăteai câte o săptămână în București..că îți asigura locuință și tot, știi...deci mie foarte bine îmi pare, știi, că n-am luat hotărârea...îți dai seama asta a fost în 83, mai duceam eu până în 89 -90...se făcea schimbarea...ce făceam eu în București?...

I: Intrați în politică, din Sindicat direct

R: Și așa...da...ca și R..ce, eu îs R.? Niciodată nu am fost unu din ăsta care să zic a fost mare povestitor, uite de exemplu am fost coleg cu ăsta care are în parc, unde fac plăcinte, cum naiba îi zice?

I: O întrebare retorică. Credeți că se va redeschide mineritul în

R: Oooo...pe lumea aialaltă...ți-am povestit mai înainte că din 76 până în 82 s-a deschis puțul Werner de la orizontul de bază până la 9 și cam la 35-36 de metri diferența de nivel între orizonturi, deci 9 ori 4 să fie, 36... 360 de metri s-o redeschis și moazele n-au fost schimbate că majoritatea îs din lemn de castan și au rezistat bine în apă și au pus ghidaje și au tras apa și au ajuns la nivelul orizontului 9 din 76 până în 82...mai vezi ceva să se facă? Nici poveste...mai ales că cum s-o mai recuperat Th-uri și șină și pe porțiuni, și s-o surpat și....nu...nici...nu nu nu nu...mult mai ușor să faci o lucrare nouă decât să redeschizi sau ceva...eu nu cred...singurul Borzașul care ar fi fost dacă nu era așa găurit, să se facă carieră...

I: Exploatat la zi...

R: La zi, da...nu...din păcate, din păcate cred că s-a pus cruce mineritului...nu văd cineva să investească, o perioadă lungă ar trebui să investească...eu nu cred...cum îi și Borzașul, așa cu conținutul pe care îl are...dar...ce să faci mai departe...și chiar nu este uzină de preparare...nu este...ai obținut aur, unde mai torni lingoul...sau nu știi ce faci...nimic.

I: Ce credeți că ar mai fi de adăugat?

R: Nu știu...din păcate nu am cuvinte, deci legat de activitatea asta de minerit, mie îmi pare rău, totuși că...o contribuit la regres la nivel de comunitate închiderea mineritului, nu știu, eu mă mir totuși cum se mai trăiește și la nivelul actual, la nivel de oraș, dar peste câțiva ani se va observa dispariția generației pe care îs eu de exemplu că majoritatea pensionarilor o să dispară, eu am participat de exemplu în 2011 la recensământul populației, am fost la două blocuri pe Babeș, în 5 și în 7, cred că din 85 de apartamente, vreo 14 sau 15 erau goale și cum o să fie în continuare...deci dispar, de exemplu, copii îs plecați, au rămas bătrânii care îs pensionari, care o să dispară...și populația se va împuțina pe zi ce trece...și nivelul de trai cred că...ăsta îi încă noroc cu pensionarii care vorba aia...deci pensiile la nivel de minerit îs cum îs încă...dar când o să dispară și ăștia...nu știu ce-o să mai fie...

I: Deci nu am pus nimic în loc?...

R: Apoi...trebuia mai demult chestia asta începută și făcută...nu știu..prin promisiuni și care se fac la nivel de comunitate nu se rezolvă nimic, dimpotrivă, atâta cât se minte astăzi nu știu dacă s-o mai mințit...s-o mai mințit și pe vremea comuniștilor, s-a mințit și atunci s-o furat, a fost o

categorie care a dus și au reușit, dar nu știu dacă au fost 10% din populație care au furat și au fãurit o casã sau știu eu, dar acuma fiecare braveazã cât poate fura și cât poate rezolva și nu știu...

I: Haideți să încheiem într-o atmosferă mai veselă. Eu vă mulțumesc tare mult...

R: Cu mare plăcere.

I: Și nu am cuvinte să vă mulțumesc încă o dată pentru participare

R: Dimpotrivă...mai ales pentru tine...oricând (...)...așa ca cunoscându-ne, altfel îi nostalgic ceva, știi și îți aduci așa aminte cu regret că totul s-o terminat...dar orice lucru are început și sfârșit din păcate.

I: Și face parte totuși din viața noastră...

R: Exact

I: Mulțumesc încă o dată!

R: Cu mare plăcere!